

Wprowadzenie

Nie ulega chyba wątpliwości, że na przełomie ostatniego półwiecza pozycja Chin w ramach systemu międzynarodowego zmieniła się w sposób godny szerszej naukowej uwagi. Choć jeszcze na początku lat 90. XX w. Chińska Republika Ludowa (ChRL) była dziesiątą gospodarką świata¹, to w 2009 r. już drugą². Jednocześnie Państwo Środka szybko stało się kluczowym uczestnikiem globalnej wymiany handlowej – w 1992 r. chiński import wart był ok. 80 mld USD, zaś w roku 2021 zbliżył się już do poziomu 2,7 bln USD³. W tym samym okresie eksport z Wielkiego Muru wzrósł z poziomu ok. 85 mld USD do przeszło 3,35 bln USD⁴. Jednocześnie uzyskiwane przez dekady nadwyżki w handlu zagranicznym stały się nie tylko jedną z przyczyn niezwyklej dynamiki wzrostu PKB w Chinach⁵, lecz również fundamentem zagranicznej ekspansji gospodarczej w ramach sformułowanej pod koniec XX w. strategii *going global*. W efekcie Chińczycy od 2005 do 2023 r. zainwestowali na świecie przeszło 2,3 bln USD⁶. Nieco tylko mniej spektakularne sukcesy Pekin odnosi na polu rozbudowy potęgi militarnej – według szacunków Sztokholmskiego Instytutu Badań nad Pokojem (SIPRI) od końca zimnej wojny do chwili obecnej budżet wojskowy Chin zwiększył się dwudziestopięciokrotnie

¹ Pod względem wielkości Produktu Krajowego Brutto, który odpowiadał ówczesnie mniej więcej 1/3 PKB Wielkiej Brytanii i 2/3 PKB Rosji.

² M. Adamczyk, P. Rutkowska, *China and Asia-Pacific region in China's Military Strategy*, „*Torun International Studies*” 2017, vol. 1, no. 10, s. 86; M.A. Kolka, *Czynniki wzrostu PKB i perspektywy rozwoju gospodarczego Chin do 2015 roku*, „*Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze. Wybrane Podmioty i Procesy Gospodarki Światowej*” 2012, nr 122, s. 140-141.

³ *China All Products Import US\$ Thousand World 1992-2021* [1 XI 2023], <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/StartYear/1992/EndYear/2021/TradeFlow/Import/Indicator/MPRT-TRD-VL/Partner/WLD/Product/Total> (01 XI 2023).

⁴ *China All Products Export US\$ Thousand World 1992-2021* [1 XI 2023], <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/StartYear/1992/EndYear/2021/TradeFlow/Export/Indicator/XPRT-TRD-VL/Partner/WLD/Product/Total> (1 XI 2023).

⁵ A. Brunet, J.P. Guichard, *Chiny światowym hegemonem?*, Warszawa 2011, s. 27; T. Białowąs, *Perspektywy i potencjalne bariery wzrostu gospodarczego Chin*, [w:] *Perspektywy i bariery rozwoju chińskiej gospodarki*, red. J. Marszałek-Kawa, Toruń 2016, s. 155.

⁶ J. Simurina, *China's Approach to the CEE-16*, Bruksela 2014, s. 1-2; *China Global Investment Tracker* [1 XI 2023], <http://www.aei.org/china-global-investment-tracker/> (1 XI 2023).

– z poziomu nieco ponad 12 mld USD do blisko 300 mld USD. W tym samym okresie wydatki militarne w Stanach Zjednoczonych (USA) wzrosły mniej niż czterokrotnie (*circa 270%*)⁷. W efekcie od kilkunastu lat możemy obserwować postępującą zmianę kursu w chińskiej polityce zagranicznej – za emanacją której można chyba uznać m.in. zaawansowany i metodyczny proces rozbudowy chińskiej floty wojennej (już jest ona liczebnie większa od US Navy i wyposażona w trzy lotniskowce)⁸ czy utworzenie pierwszej w nowożytnej historii Chin zamorskiej bazy wojskowej w Afryce (w Dżibuti)⁹ oraz głośny proces militaryzacji spornych wysepek na Morzu Południowochińskim¹⁰. Warto mieć na uwadze fakt, że w Chinach potęga militarna jest postrzegana jako warunek *sine qua non* mocarstwowości, a zarazem kluczowy element zabezpieczenia posiadanych zasobów potęgi gospodarczej – Robert Kagan chiński punkt widzenia ujął następująco:

(...) Chińczycy sądzą, że aby być mocarstwem, muszą być niezależni i samowystarczalni. Chińczycy pozwalali przez dziesięciolecia, podobnie jak większość innych krajów na świecie, by amerykańska flota, patrolująca szlaki morskie i strzegąca dostaw ropy i swobodnego przepływu towarów przy użyciu swoich statków wojennych i lotniskowców, była wielkim protektorem ich zagranicznych interesów¹¹.

Opisany pokrótce powyżej dynamiczny rozwój potęgi militarnej i gospodarczej Państwa Środka przyniósł koniec końców szereg wyzwań i zagrożeń dla bezpieczeństwa samych Chin, jak i państw regionu czy szerzej całego systemu międzynarodowego. Niniejszy dział stanowi interesujące podsumowanie wysiłków dwójki autorów – wyniki ich dogłębnych badań warto potraktować nie tylko jako godne uwieńczenie procesu badawczego, ale i ważny głos w dyskusji na temat bezpieczeństwa międzynarodowego w obliczu piętrzących się wyzwań i zagrożeń lokalnych czy globalnych. Plejadę zamieszczonych w niniejszym dziale pu-

⁷ SIPRI *Military Expenditure Database* [1 XI 2023], <https://milex.sipri.org/sipri> (1 XI 2023).

⁸ K. Osborn, *China's Navy is Larger than the US Navy... But is it Superior? US Navy vs. PLA Navy* [18 V 2023], <https://warriormaven.com/china/chinas-navy-is-larger-than-the-us-navy-but-is-it-better> (1 XI 2023); K. Hille, *China's newest aircraft carrier prepares to take to the seas* [12 IX 2023], <https://www.ft.com/content/8df104a2-61ea-4942-92cb-44f134624adc> (1 XI 2023).

⁹ P. Nantulya, *Considerations for a Prospective New Chinese Naval Base in Africa* [1 XI 2023], <https://africacenter.org/spotlight/considerations-prospective-chinese-naval-base-africa/> (12 V 2022); E.A. Miller, *More Chinese Military Bases in Africa: A Question of When, Not If* [16 VIII 2022], <https://foreignpolicy.com/2022/08/16/china-military-bases-africa-navy-pla-geopolitics-strategy/> (1 XI 2023).

¹⁰ M. Adamczyk, P. Rutkowska, *China on the road to becoming a sea power — is this the renaissance of A.T. Mahan's and J.S. Corbett's theory?*, „Kultura-Historia-Globalizacja” 2018, nr 23, s. 11.

¹¹ R. Kagan, *Powrót historii i koniec marzeń*, Poznań 2009, s. 37.

blikacji otwiera tekst Beaty Górki-Winter poświęcony relacjom Chin z Sojuszem Północnoatlantyckim (NATO) w perspektywie historycznej, jak i potencjalnych scenariuszy na przyszłość. Kolejnym głosem w dyskusji na temat stosunków chińsko-natowskich jest artykuł Agnieszki Homańskiej, która na owe relacje spogląda przez pryzmat wydarzeń z lutego 2022 r., gdy niedawny zimnowojenny oponent Sojuszu postanowił raz jeszcze pokazać, że historia bynajmniej się nie skończyła wraz z upadkiem Związku Radzieckiego. W tematyce wojennej pozostaje również Tomasz Wójtowicz, który w swojej pracy kreśli potencjalne scenariusze chińskiej inwazji na wyspę Tajwan. Julia Tyburska natomiast poświęca uwagę kolejnemu potencjalnemu punktowi zapalnemu na współczesnej mapie świata – Półwyspowi Koreańskiemu – będącemu, podobnie jak i Formoza – polem zaostrażającej się rywalizacji amerykańsko-chińskiej i być może w przyszłości również areną militarnej konfrontacji. Z owym zderzeniem nierozzerwalnie związana jest również kwestia konstrukcji potencjalnych aliansów w rejonie Azji i Pacyfiku – problematykę ową z chińskiego punktu widzenia podejmuje natomiast Marcin Adamczyk, który w swojej pracy posługuje się autorską perspektywą neorealizmu hegemonicznego jako esplanacyjno-predyktywną matrycą teoretyczną. Ostatnim artykułem w części poświęconej zewnętrznemu bezpieczeństwu Chińskiej Republiki Ludowej jest tekst Stanisława Niewińskiego, w którym autor analizuje dziedzictwo systemu trybutarnego w dyplomacji Chin współczesnych. Natomiast Tomasz Matras swoim tekstem omawiającym politykę przeciwdziałania praniu pieniędzy w Państwie Środka otwiera część działu obejmującą zagadnienia związane z bezpieczeństwem wewnętrznym ChRL. Następnym artykułem jest praca Patrycji Ratkowskiej, w której autorka omawia problemy demograficzne do niedawna najludniejszego państwa świata¹² w kontekście bezpieczeństwa społecznego. Niniejszy dział zamyka natomiast praca Aleksandry Szyszkowskiej poruszająca wielce dziś aktualny problem polityki klimatyczno-energetycznej państwa – w tym wypadku jej wpływu na bezpieczeństwo narodowe Chińskiej Republiki Ludowej. Zwykło się mawiać, że *finis coronat opus* – w tym wypadku dzieł było łącznie dziewięć i to właśnie owe dziewięć opracowań naukowych w niniejszym dziale należy z czystym sumieniem polecić jako udaną próbę spojrzenia na problem ewolucji bezpieczeństwa ChRL z różnych perspektyw i wymiarów.

dr Marcin Adamczyk

¹² K. Ryncarz, *W tym tygodniu Indie staną się najludniejszym państwem świata* [25 IV 2023], <https://www.euractiv.pl/section/praca-i-polityka-spoleczna/news/w-tym-tygodniu-indie-stana-sie-najludniejszym-panstwem-swiatea/> (1 XI 2023).